

3. Довідник з академічної доброчесності / уклад. : В. Г. Гур'янова, Л. Т. Ониксимова, Н. В. Поберій ; за заг. ред. Т. О. Маринич. Суми: Сумський державний університет, 2018. 24 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstreamdownload/123456789/71531/3/dovidnyk.pdf>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-345-6-129>

НАУКОВІ ПРАЦІ НА ЗАМОВЛЕННЯ ЯК ПРОБЛЕМА ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Меленишин Н. Б.

*викладач вищої кваліфікаційної категорії, старший викладач
Комунальний заклад «Балтський педагогічний фаховий коледж»
м. Балта, Одеська область, Україна*

Тільки не кажіть, що у вас немає досвіду порушення академічної доброчесності. Він є у кожного, хто був школярем чи студентом. Мені пригадується, як однокласники просили списати домашку, як подруга отримала високу оцінку за аплікацію, яку я їй подарувала на день народження, як тато замість мене малої малював композицію на шкільну виставку, а коли я виросла, то вже у мене знайомі замовляли дітям творчі роботи для виставок і конкурсів...

Здавалося, нечесні шляхи виконання навчальних завдань залишаються позаду, коли людина врешті отримує диплом і вся віддається роботі. Але виявилося, що процес навчання триває усе життя, що існують атестації, які вимагають проходження додаткових курсів, участі у конференціях, публікації статей у фахових виданнях тощо. А в сучасному глобалізованому світі, завдяки інтернету, зростає спокуса скопіювати чужі напрацювання і видати за свої, особливо – коли знаєш, що ніхто не буде придивитися. Тож не лише учні та студенти, а й самі педагоги подекуди грішать порушенням академічної доброчесності. Тішити, що цю тему активно обговорюють в освітянській спільноті протягом останніх років. Найчастіше посилаються на Закон України «Про освіту» [1], статтю 42 «Академічна доброчесність», четверта частина якої перелічує, що саме належить до порушень. Це академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

А як щодо написання наукових праць на замовлення? Найняти того, хто виконає роботу замість тебе – ніби усе чесно і добровільно. Хоча у такій ситуації відсутній факт крадіжки інтелектуальної власності, все одно тут є порушення. Розберімося, чому. Мені на думку спадає аналогія з торгівлею тілом. Проституція не є гвалтуванням, однак шляхетною справою, з моральної точки зору, її назвати не можна. В першу чергу вона принижує гідність людини. Так само принижує гідність студента/педагога/науковця усвідомлення того, що не він є справжнім автором своїх (несвоїх) робіт. Гідність виконавця теж принижена, адже він проміняв на гроші свої власні думки й знахідки. Під час торгівлі тілом відсутня любов між партнерами, а під час торгівлі авторством відсутня любов до свого інтелектуального «Я».

Хтось зауважить, що в нашому житті багато чого продається: твори, речі... Так, але ім'я справжнього автора зберігається. Купівля картини з підписом художника не означає, що її автором стане покупець, на одязі зберігаються бирки з назвою бренду, на автомобілі розміщений логотип з назвою марки тощо.

Подумавши логічно і щиро, дійдемо висновку, що замовлення інтелектуальних праць є різновидом обману. Попри це, такий бізнес процвітає в Україні через недосконалість законодавства: в законі конкретно не йдеться про роботи на замовлення. Не заборонені – отже, дозволені. Таким чином, поліція не має юридичної підстави притягнути до відповідальності тих, хто пише на замовлення. Тож в нашій державі спокійно і відкрито працюють численні сайти, які надають освітянам платні послуги. Частіше за все причиною користування ними є лінь і небажання працювати над собою. Але трапляються випадки, коли навіть порядна людина змушена вдаватися до хитрощів, наприклад, коли вона поставлена в тісні часові рамки, коли її статус на роботі залежить саме від кількості, а не від якості наукових праць. І ось, можливість все це замовити стає ніби чарівною паличкою-виручалочкою.

Українське суспільство швидко звикло до толерування всіляких обманів, корупції. Ми часто хочемо виправдати і обдурити самих себе, не думаючи про наслідки, а потім скаржимося на поганих лікарів, учителів та інших працівників.

Попри все вищесказане, не залишає сумніву можливість змін. Закон України «Про академічну доброчесність» має розставити усі крапки над «і», й торкнутися насамперед праць на замовлення. Його проєкт, створений небайдужими діячами, був презентований у Києво-Могилянській академії в березні 2023 року.

Захід відбувся за участю Національного агенства із забезпечення якості вищої освіти, Голови Верховної Ради України, Комітету

Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій та Національного університету «Києво-Могилянська академія». Модерував обговорення Сергій Квіт, президент НаУКМА [2].

Потрібна лише політична воля для ухвалення цього надважливого документу. Перемога над порушеннями академічної доброчесності реально, а не формально, наблизить Україну до освітніх стандартів цивілізованих країн. А чи готове українське суспільство до чесної освіти? З цим складно, тому подолати зловживання не вдасться одразу та повністю, але, завдяки закону, їх має стати значно менше. Принаймні, знайти, де замовити працю, буде важче.

Хочеться вірити, що суспільно-політичні обговорення та дієві рішення влади врешті виведуть українську освіту на світлий шлях до підвищення якості знань. Усі адекватні громадяни розуміють: країні, ослабленій війною та внутрішніми негараздами, потрібні не фальшиві професіонали, а ті, хто своїм розумом та горливою працею відродять її навіть з руїн та попелу. Але чи не буде це усвідомлення знову переможене жалістю до себе коханих, заощадженням свого часу і сил?..

Список посилань

1. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 30.09.2023).

2. Презентація проекту Закону України «Про академічну доброчесність». *Національний університет «Києво-Могилянська академія»*. URL: <https://www.ukma.edu.ua/index.php/news/5215-prezentatsiia-proiektu-zakonu-ukrainy-pro-akademichnu-dobrochesnist> (дата звернення 30.09.2023).